

Atatürk'ün Doğum Günü

Ecnebi yayınlarında Atatürk

Yakın tarihimizin bir Türk büyüğü olan Atatürk, 1880 yılının Mayıs ayında mütevazı bir Türk ailesinin çocuğu olarak doğduğu zaman, küçük bir aile muhitinin sevinçli yüzleriyle karşılaşmıştı. Doğum müjdesi, komşu ve mahalle çevresinden dışarı yayılmamıştı. Fakat, büyüyen Mustafa Kemal'in tanınması derece derece yayılmış ve her kula nasip olmayan bir hızla ilerlemişti. Onun zekâsı, meslek ve cemiyet çevrelerine birer huzme olarak girmiş, ve en hareketli tesiriyle izler bırakmıştır.

Mustafa Kemal'in kırk yılı, askeri hayatının tecrübe ve muvaffakiyetleriyle dolu geçmiştir.

General Mustafa Kemal, Türk Osmanlı ordusunda tanınmış bir sima iken Gazi ve Atatürk ünvanlarıyla bütün Türkiye ve nihayet bütün dünya, onu tanımıştır. Dahilde ve haricte dostları, düşmanları, hayranları ve münekidleri oldu ve daima da olacaktır. Çünkü, bilhassa 1938 denberi, O, artık tamamen tarihin malıdır. Gazi M. Kemal Atatürk, bir insan olarak, bütün kusur ve meziyetleriyle fakat, aynı zamanda muzaffer kumandan, bugünkü devletimizin kurucusu ve sosyal bir inkılâpçı olarak yerli ve yabancı bütün fikirleri üzerinde toplayan, yarım asırlık bir ömürdür. Bu büyük insanın ömrü, bundan on dört yıl önce sona erdiği gün, ne garip tesadüftür ki bir sonbahardı. Tabiatın kanunları, Onun hayatına da uygun düşmüştü.

Türk milleti, Onun ölüm yıldönümünü bir anma vesilesi olarak Atatürk matemi günü olarak kabul etmiştir. Bu, şüphe yok ki, Atatürk gibi büyük bir Türkü kaybetmenin acısını duyarken, Onun eserleri üzerinde yeniden düşünceleri teksif etmeğe yaramaktadır. Ancak bence Atatürk'cü gençlik, bir de doğum gününde anma töreni yapmalıdır. Çünkü ölümden ziyade doğan bir varlık, yeni nesle heyecan ve örnek verecektir. Bundan dolayı, ben, bu yazımda evvelâ Onun bir bahar ayında dünyaya gelmesiyle söze başladım. Çünkü Mustafa Kemal'in do-

Prof. Dr. Afet İNAN

ğum ayını ya hiç yazmazlar veyahut da yanlış olarak, bir son bahar ayı gösterirler. Halbuki ben kendisinden işittigime göre, bir ilkbaharda doğmuş olduğunu, hattâ bunun Mayıs ayına tesadüf ettiğini söylerdi.

★

Onun böylece bilinmesine işaret ederken, Onun küçük ve mütevazı muhitini gözönüne koydum. Fakat öldüğü zaman Onu tanıyan muhitlerin, birbirini kovalayan daireleri bütün bir dünya idi.

Atatürk'ün kaybına bütün bir millet acı duyarak yas tuttu. Onun, cenazesini eski düşman milletlerin mümessilleri, dost olarak ve ölümüne acı duyarak takip ettiler.

Tarihimizde 1919 dan sonra, bütün dünya basını Onu ve Türkiye'yi tanıma ve tanıtmaya çalıştı. İnsan ömründe 19 yıllık bir hayat, bir hiç olarak kalabilir, fakat Atatürk'ün bu 19 yılı bütün bir milletin hayat, istiklâl ve medenî olma mücadelesinin bir safhasıdır.

İşte bundan dolayıdır ki, Onun şahsında bu hareketlerin timsalini bulan insanlık âlemi, Onun hakkındaki çeşitli yazılar yazmış ve son asrın Türkiye'si, Atatürk'ün şahsı etrafında tanınmıştır.

Sadece Atatürk hakkında bütün dünya ve çeşitli dillerde yazılmış kitap ve makalelerin sayısı, bir kütüphane dolduracak kadar zengindir. Gerek sağlığında, gerekse ölümünden sonra yabancılar tarafından yazılmış olanları tetkik etmek, bizler için esassı bir vazifedir. Çünkü Cumhuriyetimizin kuruluş tarihini yazanlar, bu yabancı görüşleri ihmal edemezler. Bunlardan bazıları hatırlatmak için bir kaç örnek üzerinde duralım, meselâ:

Amerikalı General Scherril diyor ki:

"Büyük adamlar yetiştiren bir ırk, her halde büyük bir ırktır. Bir kavmi anlamak için onun liderlerini tetkik etmekten daha iyi bir vasıta yoktur. Bu gün her hangi bir yerde

kendisinden üstünden devlet adamı bulunmayan M. Kemal kadar büyük liyakatli bir zatı, Türkler nadiren yetiştirmişlerdir. Binaenaleyh Türkiye'yi tetkik etmek için arayacağımız en iyi yol, onun siyasi heyetinin başındaki zatla işe başlamak ve halâskâr münci, millî kahraman ve cihanşümül devlet adamı olan Cumhuriyetini, Mustafa Kemal'i tetkik etmektir."

Diye kitabına başlıyan muharrir şu kanaatini tesbit ediyor:

"Bir çok insanların başarmağa maddeten kadir olmadıkları işleri, başarmakta gösterdiği azim ve cesarete ve elde ettiği muvaffakiyete bütün Amerika hayrandır."

Diğer taraftan bir İngiliz muharrir (Herbert Sidehytham Serutator) de şöyle yazıyor:

"... Bugünkü Avrupa'nın en muktedir devlet adamı demek mümkün olan Atatürk, hiç şüphesiz devlet adamlarının en cesur ve en orijinalidir...." Atatürk, hakiki emperyalizmin kendi vatanında ve kendi milletin saadet ve hürriyetinde olduğunu takdir etmiştir..... Eğer demokrat diye bir şey varsa, Atatürk demokrattır". O, hakiki demokrasinin talim ve terbiyeden başka bir temeli olmayacağını bilir. Bu da, biraz zaman ve tecrübe, biraz da mektep meselesidir."

Bu yabancı müşahit ve muharrirlerin yazıları pek çok.. Ben burada sadece bazı cümleleri örnek olarak alıyorum ve onların Türk Gençliği tarafından okunmasında ve bilinmesindeki faydaya işaret ediyorum.

Yabancı yayınlar meselesi uzun bir tetkik mevzuudur. Bunlardan bir kısmı, günlük olayların tefsir ve izahtır; fakat bir kısmı da daha büyük bir tetkik mahsulü olup edebî ve siyasi tarih bakımından da, kıymetlerini her zaman için muhafaza edeceklerdir.

Burada bir hâtıramı nakledeyim.

Yıl 1936 idi. Atatürk'e Polonyalı bir zattan bir mektupla beraber bir paket gelmişti. Küçük bir kehribar parçasını Atatürk'e takdim eden

bu yabancı zatın mektubunun meali şu idi :

"Bu kehribar, bizim ailemizde uğurlu sayılan bir nesnedir. Mânevî kıymeti olan bu taş, size hediye etmeyi düşündüm. Çünkü siz asrımızın, en büyük adamısınız. Bu uğur ve saadeti ancak size lâyık görüyorum. Lûtfen kabul ediniz."

Atatürk bundan çok mütehassıs olmuştı.

Fakat biz bu basit hediye, bir yabancı tarafından gönderilme tarzını tahlil edecek olursak, görürüz ki, Atatürk sadece devletler münasebeti dolayısıyla, resmî çevreler tarafından tanınan bir şahsiyet değildi. Ona yabancı fertler dahi, en samimi hislerle bağlı olmuştur.

O harpçi muzaffer bir kumandan olarak, askerlikte temayüz etmiş, fakat sulhcu ve her devletle anlaşılan bir devlet adamı olarak, Türk tarihinde yer almıştır.

O, daima milletini, milletler camiası içinde mütalâa etmiştir. Bizzat diyor ki:

"Karşılıklı emniyet ve selâmet, bütün dünya milletlerinin temenni eylemesi lâzım olan bir saadet esasıdır."

1925 te söylenen bu söz, bugün dahi tazeliğini muhafaza etmiyor mu? Eski Fransız başbakanı M. Herriot Atatürk için şöyle yazmıştır:

"Onda, hayran olduğum iki harikulâde vasıf vardır: Biri alev gibi parlayan vatan sevgisi, diğeri eserine mutlak bir mantık ve vahdet manzarası veren nefes hâkimiyettir."

★

Atatürk'ü pek çok devlet adamı ve yabancı muharrirler ziyaret etmiştir. O, daha önce bu şahıslar ve memleketleri hakkında bilgi edinmiş olarak konuşurdu. Şüphe yok ki, Ona gelenler de kendisi hakkında bir takım bilgi sahibi idiler. Fakat yine görülmüştür ki, Onunla konuştuktan sonra ayrılan insanlar, pek çok yeni fikirler edinmişler ve müşahedelerini zaman zaman tespit ederek yayınlamışlardır.

Yine Onun için bir muharrir (George Bennel 1935) şöyle diyor:

"Tarihte büyük bir diplomatın veya meşhur bir kumandanın hayatını okuduğumuz zaman, Onun yüzünü, sözünü, bakışlarını tahayyül etmekten zevk duyar ve kendi kendimize: "Onu görsek ve tanısak ne iyi olur, deriz."



Millî mücadele yıllarında Atatürk ve İnönü bir konuşma esnasında

Bugün Türkiye'nin mukadderatını idare eden, büyük diplomat büyük asker ve büyük inkılâpçı Kemal Atatürk'ün, heyecanlı hayatını yıllar geçtikten sonra, hayranlıkla öğrendikleri zaman hiç şüphesiz çocuklarımız da böyle düşüneceklerdir."

Yıllar geçmektedir ve Atatürk artık aramızda değildir. O, bizzat şöyle demiştir: "Beni görmek demek, mutlaka yüzümü görmek demek değildir. Benim fikirlerimi, duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu kâfidir" (1929).

İşte, bu söze uyarak, Onun fikirlerinin etrafında düşüncelerimizi tefsif edelim. Burada bilhassa bir meseleye temas etmek isterim: *Şahıslarda mesuliyet hissi*. O bizzat bana, bir kumandanın vasfı olarak şunları not ettirmişti:

"Mesuliyeti deruhte etmek, cesaret ve hevesi kumandana en çok lâzım olan bir hassadır, fakat bu pek nadirdir. Bir çok insanlar mesuliyeti başkalarına raci bildikleri zaman, düşünmeden en fena tehlikelere atılırlar, mesuliyet kendilerine yükletildiği anda, mütereddit ve çekingen olurlar. Mesuliyetten korkmak, kalbin gizli bir halidir. Halbuki, bir kumandan, ancak mesuliyeti deruhte etmek cesareti sayesinde büyük işler görebilir."

Bilhassa demokratik nizamda, Atatürk'ün bu nasihatlerine uyarak, mesuliyeti müdrik olmak ne kadar elzem bir haslettir. Derece, derece, aile, cemiyet ve iş hayatımızda, mesuliyet hissinin kuvvetle yerleşmesi neticesi, milletimiz medeniyet için büyük işler başarabilecektir.